

Kritik mot socialförvaltningen i Krokoms kommun för hanteringen av ett önskemål om anonymitet i en orosanmälan till socialtjänsten

Beslutet i korthet: I en skrivelse till socialtjänsten om två barns hemförhållanden uppgav avsändarna, som undertecknade skrivelsen med sina namn, att de ville vara anonyma. Socialförvaltningen behandlade skrivelsen som en anmälan om oro för barn. Skrivelsen lämnades ut till barnens vårdnadshavare under förvaltningens handläggning av anmälan.

Eftersom anmälarna hade angett sina namn hade de själva röjt sin identitet och kunde därmed inte råda över frågan om anonymitet. Myndigheten var skyldig att göra en sekretessprövning innan uppgifterna lämnades ut. JO har inte underlag för att uttala någon kritik när det gäller frågan om de överväganden som förvaltningen gjorde i det avseendet innan skrivelsen lämnades ut. Enligt JO:s mening följer det dock av myndigheternas allmänna serviceskyldighet enligt 4 § förvaltningslagen att förvaltningen borde ha upplyst anmälarna om att man inte kunde garantera dem anonymitet utan att myndigheten skulle pröva och besluta i den frågan. Socialförvaltningen kan inte undgå kritik för underlåtenheten att informera anmälarna om den saken.

Anmälan

AA klagade på socialförvaltningen i Krokoms kommun. Hon var missnöjd med hanteringen av ett önskemål om att få vara anonym som hade framförts i en skrivelse till socialtjänsten.

AA uppgav i huvudsak följande. Hennes föräldrar bor granne med en familj som har haft diverse problem. I familjen finns två små barn. Hennes föräldrar har flera gånger hört hur barnens föräldrar har skrikit åt barnen och lämnat dem ensamma när de åkt i väg med bilen. På grund av detta skickade hennes föräldrar ett brev till socialförvaltningen där de beskrev situationen och undrade om det inte var möjligt för barnen att få komma bort en tid under sommaren. Skrivelsen var inte tänkt som en anmälan om missförhållanden utan mer en önskan om att barnen skulle få utstå mindre skrik och påhopp under en tid. Föräldrarna undertecknade brevet med sina namn men skrev tydligt att de ville vara anonyma. En tid därefter blev hennes mamma uppringd av en socialsekreterare som berättade att det hade kommit in en ”motanmälan” från mamman i grannfamiljen. I motanmälan bemöttes bl.a. de uppgifter som hennes

föräldrar hade lämnat i brevet till förvaltningen. Hennes föräldrar förstod på det sättet att grannfamiljen hade fått reda på vilka som hade skrivit brevet till förvaltningen, trots deras önskan om anonymitet. Socialsekreteraren menade att det inte var möjligt att vara anonym samtidigt som man anger sina namn i ett brev. Om det inte är möjligt att vara anonym borde en förvaltningsmyndighet vara skyldig att informera dem som har begärt anonymitet. Hennes föräldrar har senare fått ta emot allvarliga hot som en följd av att de inte fick vara anonyma.

Utredning

JO begärde att Socialnämnden i Krokoms kommun skulle yttra sig över anmälan. I remissvaret anfördes i huvudsak följande:

Brev inkommer till Socialnämnden i Krokoms kommun den 2 maj 2013, brevet är daterat den 30 april 2013. Brevet innehåller oro för två barn boende i Krokoms kommun. I anmälan framgår att [anmälarna] önskar vara anonyma. Brevet är undertecknat med namn.

Förhandsbedömningen som följde inkommen anmälan utfördes av socialsekreterare BB. Handläggaren har delgett att vårdnadshavarna till de barn anmälan berör önskade en kopia av inkommen anmälan under förhandsbedömningen. De fick ta del av denna då de har partsinsyn och således har rätt till detta enligt lag. I anmälan står anmälarnas namn och vårdnadshavarna fick således kunskap om vilka som förmedlat en oro för barnen till socialnämnden.

Den information som fanns nedskrivna i aktuell anmälan visar genomgående vilka personer som delgett socialnämnden informationen, den är vidare undertecknad med namn. Den socialsekreterare som hanterade anmälan och utförde förhandsbedömning i ärendet kontaktade inte anmälarna och de fick således ej vetskap om att de ej skulle komma att vara anonyma. Det är en brist att denna kommunikation ej har skett. Det finns ej något tvingande i lagstiftningen gällande att denna kommunikation skall ske men det får dock anses vara av vikt att återkoppla till anmälare när deras önskan om anonymitet ej är möjlig. Socialnämnden kommer med anledning av detta verka för att en liknande situation ej skall uppstå framledes.

AA yttrade sig över remissvaret och uppgav bl.a. att det utifrån socialsekreterarens sätt att uttrycka sig inte verkar som om någon sekretessprövning gjordes innan brevet lämnades ut till barnens vårdnadshavare.

JO:s kansli hämtade in den skrivelse som AA:s föräldrar hade skickat till socialförvaltningen i Krokoms kommun, daterad den 30 april 2013.

Bedömning

Av 26 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, följer att sekretess gäller inom bl.a. socialtjänsten för uppgift i en anmälan eller utsaga av en enskild om någons hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, i förhållande till den som anmälan eller utsagan avser, endast om det kan antas att fara uppkommer för att den som har lämnat uppgiften eller någon närstående till denne utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs.

Bestämmelsens syfte är att ge skydd för anmälaren och hans eller hennes närstående. Sekretesskyddet avser inte bara själva namnet utan även andra uppgifter som kan innebära att anmälarens identitet röjs. Av bestämmelsens

skaderekvisit följer att en myndighet inte generellt kan utlova anonymitet för en person som har gjort en anmälan. Det är inte heller anmälaren eller uppgiftslämnaren som bestämmer om sekretess ska gälla sedan han eller hon väl har uppgett sitt namn. Det är först efter en sekretessprövning som myndigheten kan ta ställning till om uppgiften om anmälarens identitet ska lämnas ut eller inte.

Som framgår av skaderekvisitet ger bestämmelsen endast skydd mot repressalier av mera allvarligt slag, som t.ex. våldsövergrepp och telefonterror. Om anmälan riktas mot någon närstående, en granne eller en arbetskamrat skulle även påtagligt obehag av annat slag kunna räknas som ett sådant allvarligt men som omfattas av sekretesskyddet. Däremot är det inte tillräckligt att anmälaren anser det obehagligt i största allmänhet att den som blivit anmäld vet vem som har gjort anmälan. Vid bedömningen av risken för men bör avseende fästas vid t.ex. vad anmälan eller utsagan avser, den anmäldes förhållanden och eventuella relationer mellan anmälaren och den anmälda (se Lenberg, Geijer och Tansjö, Offentlighets- och sekretesslagen [den 1 juli 2014, Zeteo], kommentaren till 26 kap. 5 §).

I 10 kap. 3 § OSL anges att sekretess inte hindrar att en enskild eller en myndighet som är part i ett mål eller ett ärende hos en domstol eller en annan myndighet och som på grund av sin partsställning har rätt till insyn i handläggningen, tar del av en handling eller något annat material i målet eller ärendet. En sådan handling eller ett sådant material får dock inte lämnas ut till parten när det av hänsyn till ett allmänt eller enskilt intresse är av synnerlig vikt att en sekretessbelagd uppgift i materialet inte röjs. I sådana fall ska myndigheten på annat sätt lämna parten upplysning om vad materialet innehåller i den utsträckning det behövs för att parten ska kunna ta till vara sin rätt och det kan ske utan allvarlig skada för det intresse som sekretessen ska skydda.

AA har klagat på socialförvaltningens hantering av den skrivelse som hennes föräldrar (nedan makarna CC och DD) skickade in till förvaltningen. Hon har ifrågasatt dels att makarna CC och DD inte fick vara anonyma och att skrivelsen verkar ha lämnats ut utan att det gjordes en sekretessprövning, dels att förvaltningen inte informerade makarna CC och DD om att de inte skulle få vara anonyma innan skrivelsen lämnades ut.

När en socialförvaltning tar emot uppgifter om att ett barn befinner sig i en utsatt situation har förvaltningen en skyldighet att agera och bedöma om det finns skäl att vidta några åtgärder. Den skrivelse som makarna CC och DD skickade till socialförvaltningen behandlades som en anmälan om oro för barn, eftersom den innehöll vissa uppgifter om grannbarnens hemförhållanden. Skrivelsen var undertecknad med makarna CC och DD:s namn och innehöll ett önskemål om anonymitet: "Vi vill naturligtvis få vara anonyma."

Eftersom makarna CC och DD hade angett sina namn hade de själva röjt sin identitet och kunde därmed inte råda över frågan om anonymitet i förhållande till dem som avsågs i anmälan. I skrivelsen nämndes också andra

omständigheter som gjorde att deras identitet avslöjades. Myndigheten var skyldig att göra en sekretessprövning innan uppgifterna lämnades ut. Det framgår inte av remissvaret om socialförvaltningen gjorde en sekretessprövning och i så fall vilka överväganden man gjorde i det avseendet innan skrivelsen lämnades ut till de aktuella barnens vårdnadshavare. Jag har inte underlag för att uttala någon kritik i det avseendet och finner inte anledning att vidta någon ytterligare utredningsåtgärd i saken.

När det sedan gäller frågan om förvaltningen borde ha informerat makarna CC och DD innan skrivelsen lämnades ut till barnens vårdnadshavare finns det, som nämnden har anfört i remissvaret, inte någon bestämmelse som uttryckligen reglerar detta.

Myndigheter har enligt 4 § förvaltningslagen (1986:223) en vidsträckt service-skyldighet gentemot enskilda. Den innebär att varje myndighet ska lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Hjälpen ska lämnas i den utsträckning som det är lämpligt. Vidare har myndigheter en skyldighet att svara på frågor från enskilda så snart som möjligt.

Makarna CC och DD hade i skrivelsen tydligt framfört ett önskemål om att få vara anonyma. Sättet de uttryckte sig på ger intryck av att de trodde att de själva kunde styra över frågan om anonymitet. Enligt min mening följer det av den allmänna serviceskyldigheten att förvaltningen i den situationen borde ha upplyst makarna CC och DD om att man inte kunde garantera att de skulle få vara anonyma utan att myndigheten skulle pröva och besluta i den frågan. Det var särskilt angeläget att makarna CC och DD fick den informationen eftersom de var grannar till den berörda familjen och då makarna CC och DD hade uppgett att de blivit trakasserade och hotade av familjen. Nämnden har i remissvaret medgett att man borde ha gett en återkoppling till anmälarna. Förvaltningen kan inte undgå kritik för underlåtenheten att informera makarna CC och DD.

Jag noterar att nämnden har uppgett att den kommer att verka för att en liknande situation inte uppstår igen.

Ärendet avslutas.